

Raadsvoorstel

Raadsnummer:	2020-037	Zaaknummer:	156383
Onderwerp:	Concept bod RES		
Korte inhoud:	Het huidige voorstel heeft als doel om bestuurlijke uitgangspunten vast te leggen voor de verdere inhoudelijke uitwerking van de concept-RES (het tussenresultaat) naar een RES 1.0. In de RES 1.0 staan de afspraken die de gemeenten en andere stakeholders willen vastleggen over een toekomstbestendige energievoorziening in de regio.		

Datum B&W: 7 april 2020	Portefeuillehouder:	Wethouder Dijksterhuis
-------------------------	---------------------	------------------------

Voorstel:

1. op basis van de concept-RES Foodvalley het proces met de regionale stakeholders en het Rijk te vervolgen naar een RES 1.0.
2. het Rijk op te roepen om het onderzoek naar de potentie van alternatieve energiebronnen en energiedragers te versnellen en aan te geven wat de daarbij te maken keuzes voor de regio zijn.

Inleiding

Op basis van afspraken in het Klimaatakkoord brengen 30 regio's in beeld hoeveel duurzame energie zij denken op te kunnen wekken in 2030 en welke (potentiële) regionale warmtebronnen er zijn. Dit doen zij in twee fasen: door het inleveren van een concept-RES op 1 oktober 2020 en een RES 1.0 op 1 juli 2021. Regio Foodvalley is één van deze regio's.

De RES volgt uit het aanbod van de koepels (VNG, IPO en Unie van Waterschappen) aan het huidige kabinet, waarin ze aangeven samen te willen werken 'Naar een duurzaam Nederland'. Dit heeft geresulteerd in de samenwerking aan een landelijk Klimaatakkoord en de daaraan verbonden RES-opgave, waaronder de ruimtelijke inpassing van 35 TWh duurzame energie-opwek op land.

Het huidige besluit heeft als doel om bestuurlijke uitgangspunten vast te leggen voor de verdere inhoudelijke uitwerking van de concept-RES (het tussenresultaat) naar een RES 1.0. In de RES 1.0 staan de afspraken die de gemeentes en andere stakeholders willen vastleggen over toekomstbestendige energie in de regio. Waar het gaat om de ruimtelijke inpassing daarvan is uiteindelijk de raad het bevoegd orgaan. De gemeenteraad is binnen de gemeente het bestuursorgaan dat verantwoordelijk is voor het ontwikkelen en ten uitvoer leggen van omgevingsbeleid.

Wat is een RES?

De RES is een instrument om met maatschappelijke betrokkenheid te komen tot regionale keuzen voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. De RES is ook een manier om de samenwerking tussen alle regionale partijen (overheden en maatschappelijke organisaties) te organiseren voor de lange termijn en in voorbereiding op concrete projecten die voortkomen uit de RES. Tot slot is de RES een product waarin staat beschreven welke strategie de RES-regio hanteert om lokale/regionale energiedoelstellingen te bepalen en te behalen.

Elke 2 jaar herijkt iedere energieregio in Nederland de RES op grond van nieuwe inzichten, innovaties of ervaringen. Zo ontwikkelt de RES zich stapsgewijs. De RES richt zich op het jaar 2030 en waar mogelijk op 2050. Dat geeft alle betrokken partijen inzicht in wat er in de toekomst op hen afkomt.

Wat is de status van de concept-RES?

De concept-RES heeft geen juridische status en is niet bestuurlijk bindend. Vanwege het ontbreken van een juridische status, kunnen er geen rechten aan de concept RES ontleend worden. Het is dus uitdrukkelijk een tussenresultaat en een momentopname. Als de raad de RES 1.0 vaststelt, wordt de RES bestuurlijk bindend voor onze gemeente. Het heeft dan de status van een beleidsstuk. De RES 1.0 kan een uitwerking krijgen in de instrumenten van de omgevingswet. Deze hebben wel een juridische status.

Op 8 april jongstleden heeft het Nationaal Programma, als gevolg van de Corona-crisis, een aangepaste planning afgekondigd. Volgens de aangepaste planning wordt u in juni 2021 gevraagd om een besluit te nemen over de RES 1.0. Daarmee wordt het recente verzoek - ingediend door provincie Gelderland, mede namens Regio Foodvalley- om rekening te houden met de Corona crisis en de oplevering van de RES 1.0 uit te stellen tot 1 juli 2021 ingewilligd. Dit verzoek is gedaan vanwege de wens om de RES 1.0 op te leveren met de grootst mogelijke betrokkenheid van inwoners en raadsvertegenwoordigers, terwijl we zien en ervaren dat door de Corona crisis de prioriteiten voor gemeenten, stakeholders en inwoners voor de komende periode mogelijk anders liggen.

Beoogd effect

In juli 2021 zijn we met maatschappelijke betrokkenheid gekomen tot regionale keuzes voor de opwek van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur.

Argumenten

1.1 De concept RES bevat uitgangspunten voor een uitwerking naar een RES 1.0 die in lijn zijn met de duurzame ambities van Nijkerk

Op basis van de concept-RES zijn samengevat de volgende uitgangspunten belangrijk voor uitwerking naar een RES 1.0:

- a. concretiseren van het concept-bod van 0,75 TWh duurzame elektriciteitsopwekking door middel van zonne- en windenergie in 2030 in Regio Foodvalley;
- b. streven naar een bijdrage van 1 TWh door samen met de rijksoverheid en stakeholders te werken aan het oplossen van belemmeringen;
- c. leveren van een gezamenlijke inspanning om minimaal 1,5% energie te besparen per jaar;
- d. stimuleren van zonne-energie op voorkeursbestemmingen in de gebouwde omgeving (daken, parkeerplaatsen, restgebieden);
- e. uitwerken van de globale zoekgebieden voor windmolens en zonnevelden langs infrastructuur;
- f. bepalen of er op basis van lokale processen aanvullende zoekgebieden voor windmolens en zonnevelden kunnen worden toegevoegd aan de RES 1.0;
- g. zorgvuldig meewegen van de belangen van individuele inwoners en (lokale) maatschappelijke partijen bij de concrete zoeklocaties;
- h. uitwerken van de regionale analyse van vraag en aanbod warmte naar procesafspraken over bovengemeentelijke en bovenregionale warmtebronnen;
- i. uitwerken hoe lokaal eigenaarschap en participatie bij concrete zon- of windinitiatieven in de beleidskaders van gemeenten kan worden geborgd.

Uit de concept-RES blijkt dat de aanpak van de energietransitie op meerdere schaalniveaus en met stakeholders zijn vruchten afwerpt. Steeds duidelijker ontstaat een gezamenlijk beeld van de kansen, de randvoorwaarden en de belemmeringen. Hierdoor krijgen we ook in onze gemeente steeds meer grip op de opgave en focus op de zaken die door samenwerking snel tot resultaten kunnen leiden. Dat past in onze ambitie om energieneutraal worden in 2035. De concept-RES spreekt ambitie uit met respect voor

andere zaken die we belangrijk vinden in de regio, zoals landschap, natuur en landbouw. De 1,5% energiebesparing per jaar is al een doelstelling in ons Milieukwaliteitsplan.

1.2 De concept RES bevat voorlopig de best mogelijke oplossingen in onze regio voor 2030

Experts van gemeentes, waterschappen, provincie, energiecoöperaties, netwerkbeheerders en kennispartijen hebben in ateliers gewerkt aan de RES. Hier werd kennis verzameld en gedeeld. De kennis en inzichten uit deze bijeenkomsten werden voorgelegd aan het Stakeholderoverleg. Het Stakeholderoverleg bestaat uit vertegenwoordigers van veel verschillende organisaties. Het is een onderhandelingsstafel, waar belangen centraal staan en een gezamenlijke wens om tot oplossingen te komen. De partijen zochten op deze manier naar consensus en de beste oplossingen voor hoe en waar duurzame energie opgewekt kan worden in de regio.

In onze regio zien we kansen om tussen de 0,75 TWh en 1 TWh elektriciteit duurzaam op te wekken in 2030 door zonne- en windenergie. Uit het doorlopen van het proces tot nu toe hebben we eerst gekeken naar mogelijkheden op “logische” bestemmingen voor zon (daken, parkeerterreinen, etc.) en langs de hoofdinfrastructuur (snelwegen). Aanvullende mogelijkheden voor wind en zon, buiten de infrastructuur, wordt verder onderzocht in de periode naar RES 1.0. Er zijn vijf warmteclusters die geschikt zijn voor een bovenlokaal warmtenet. Er zijn weinig restwarmtebronnen. In de aangrenzende regio Arnhem-Nijmegen kan een diepe geothermiebron mogelijk 6500 woningen van warmte voorzien in Renkum, Wageningen en Ede.

1.3 Concept-RES sluit aan bij lokaal duurzaamheidsbeleid Nijkerk

Voorafgaand aan het bespreken van voorliggend raadsvoorstel hebt u ook gesproken over het lokale duurzaamheidsbeleid (raadsnummer 200528). Als uitwerking van de Routekaart Energieneutraal Nijkerk 2050 hebt u daarbij onder andere kennis genomen van het Uitvoeringsprogramma Nijkerk Energieneutraal 2020 – 2023 en de Inventarisatie duurzame opwek zonne-energie in Nijkerk. Daarnaast is u voorgesteld het Beleidskader Duurzame opwek op land vast te stellen.

De lijnen uit het voorgestelde lokale duurzaamheidsbeleid sluiten goed aan bij de uitgangspunten in de concept-RES. Zowel lokaal als regionaal wordt er ingezet op vergaande energiebesparing. Duurzame opwek van zonne-energie dient zoveel mogelijk plaats te vinden op voorkeursbestemmingen in de gebouwde omgeving (daken, parkeerterreinen, restgebieden). Voor het overige geldt dat de opwek van zonne- en windenergie bij voorkeur langs de infrastructuur plaats moet vinden. Daarnaast worden innovatie, nieuwe technieken en alternatieve vormen van energie nadrukkelijk gevolgd. In de concept-RES worden op deze onderdelen ook gerichte oproepen aan het Rijk gedaan.

Uw raad heeft bij de behandeling van de Routekaart Energieneutraal Nijkerk 2050 aangegeven een voorkeur te hebben voor windenergie boven zonne-energie. Het college heeft toegezegd (nr. 338) om daarbij in het RES-traject ook te bespreken in hoeverre wettelijke kaders op dit punt anders kunnen worden geïnterpreteerd. In de bijlagen van het concept-RES wordt ingegaan op zowel de ‘harde’ als de ‘zachte’ beleidsbeperkingen. In paragraaf 8.2 van het concept-bod wordt het Rijk opgeroepen om haast te maken met de aanpassing van het Handboek Risicozonering Windmolens, waardoor (veel) meer locaties mogelijk worden langs infrastructuur voor windenergie.

In paragraaf 3.5 van de concept-RES wordt het lokale beleid van de gemeente Nijkerk beschreven. Dit beleid is kaderstellend ingebracht in de RES-besprekingen. Dat betekent dat de gemeente Nijkerk zich voor haar aandeel in het concept-bod tot 2023 committeert aan de duurzame opwek die overeenkomt met circa 40 hectare zonnenvelden, 2 windmolens en de opwek op enkele restgronden (zie raadsvoorstel 200528). Het concept-bod is op dit punt gebaseerd op regionale aannames; in de RES 1.0 zal de kwantitatieve bijdrage per gemeente inzichtelijk worden gemaakt.

1.4 De regio levert een goede bijdrage aan de nationale opgave van 35 TWh

We hebben als regio gewerkt aan een zo groot mogelijke bijdrage aan de landelijke opgave en de regionale en gemeentelijke ambities. We verwachten op basis van de kwaliteit van het proces en de onderbouwing dat ons concept-bod van 0,75 TWh als voldoende zal worden beschouwd. Onze ambitie ligt hoger: we streven ernaar om in 2030 1 TWh duurzame opwek te realiseren. Daarvoor is het nodig dat de rijksoverheid een aantal belemmeringen wegneemt. Na 1 oktober wordt een eventuele verdelings-systeematiek bekend gemaakt. Deze systeematiek wordt ontwikkeld door de koepels (VNG, IPO en UvW) zelf, en wordt alleen toegepast als het nationale doel onverhoopt niet gehaald wordt.

1.5 Stakeholders hebben de belangen van onze regio vertegenwoordigd in het proces

Het stakeholderoverleg is zo ingericht dat we samen met de stakeholders alle belangen van onze regio - ook die van onze gemeente- inbrengen en gezamenlijk tot oplossingen komen. In de tweede helft van dit jaar leggen we het voorstel – de concept-RES met zoekgebieden – in onze gemeente voor aan zoveel mogelijk inwoners en (lokale) ondernemers en maatschappelijke partijen. Dit is input voor de RES 1.0 die in februari 2021 aan u wordt voorgelegd. Via de Ontwerp-Omgevingsvisie kunnen inwoners hun zienswijze geven over de visie van de gemeente over de energietransitie in Nijkerk. Ook later, bij verwerking van het beleid in andere instrumenten van het Omgevingsbeleid, is inspraak, beroep en/of bezwaar nog mogelijk.

2.1 Tijdens het proces wordt door stakeholders, raadsvertegenwoordigers en inwoners vaak aandacht gevraagd voor alternatieve energiebronnen en energiedragers

Voor de RES 1.0 is afgesproken dat alle regio's in kaart brengen wat zij mogelijk in 2030 aan duurzame elektriciteitsopwekking door zonne- en windenergie kunnen realiseren. Tijdens het proces bleek op verschillende manieren dat er bij veel partijen de behoefte leeft om deze elektriciteitsopwekking in samenhang te zien met alternatieve energiebronnen en alternatieve energiedragers. In de concept-RES geven we de laatste ontwikkelingen aan die onderbouwen dat het moeilijk is om deze alternatieven voor 2030 te realiseren in onze regio. Daarbij constateerden de stakeholders ook dat het moeilijk is om hierover keuzes in de regio te maken als hier het rijksbeleid nog onduidelijk is.

Kanttekeningen

1.1 Netbeheerders wijzen op risico's voor de netcapaciteit vanwege het hoge aandeel zonne-energie

De laatste stap in het proces naar de concept-RES was de Netimpactrapportage van de netbeheerders. De conclusies hiervan hebben hierdoor geen invloed meer gehad op de huidige plannen. Zij krijgen een verdere uitwerking in de RES 1.0.

Netbeheerders zijn positief over het realiseren van grootschalige initiatieven voor zonne- en windenergie langs de bestaande infrastructuur in een oost/west opstelling met een clustering van wind en zon. De netbeheerders vinden het grote aandeel opwek door zon (vooral zon op daken) in de regio een uitdaging. Omdat de netcapaciteit door deze keuze veel zwaarder moet worden dan bij wind, zien zij risico's ontstaan. Vanwege dunne netten in vooral de niet-stedelijke gebieden, kunnen capaciteits- en spanningsproblemen in de netten ontstaan. Er zal dan ook tijdig gestart moeten worden met het aanpassen van de infrastructuur vanwege doorlooptijden en de grote investeringen die hier bij horen. Op basis van de huidige plannen lijkt het noodzakelijk om de capaciteit van vijf stations in de regio uit te breiden.

1.2 Er zijn ook andere opgaves in de regio die ruimte vragen

In de concept-RES hebben we met veel opgaven rekening kunnen houden en bekeken waar er belemmeringen en koppelkansen zijn. Er zijn echter ook een aantal opgaven, zoals de woningbouwopgave, waarvoor nog een visie ontwikkeld moet worden. Windturbines en zonnevelden kunnen belemmerend zijn voor deze ontwikkelingen voor in ieder geval een periode van respectievelijk 15 of 25 jaar na plaatsing.

1.3 Om 55% CO₂-reductie te bereiken in 2030 en een energieneutrale regio te zijn in 2050, is meer nodig dan de huidige afspraken in de concept-RES

Vanwege de afspraken in het Gelders Energie Akkoord streven we in Regio Foodvalley naar 55% CO₂-reductie in 2030. Dat hoeft niet alleen ingevuld te worden met duurzame opwekking van elektriciteit. De ingezette acties in de regio met betrekking tot circulaire economie, de landbouwtransitie, duurzame mobiliteit en voedsel leveren allemaal een bijdrage aan deze doelstelling. Daarnaast blijven wij ons inspannen op energiebesparing in de gebouwde omgeving, en blijven wij in de periode naar RES 1.0 en de daarop volgende RES-sen zoeken naar aanvullende mogelijkheden voor duurzame opwekking van elektriciteit om te kunnen voldoen aan de ambitie van een energieneutrale regio in 2050.

1.4 De gemeente heeft de mogelijkheid om zich tussentijds terug te trekken

De gemeente heeft de mogelijkheid om zich tussentijds uit het proces terug te trekken. In de RES van Regio Foodvalley streven we naar een resultaat waarin voor elk van de deelnemende partijen geldt dat het beter is om deel te nemen aan de RES dan een situatie zonder deelname. Indien de gemeente niet meer aan het RES-proces wil deelnemen bestaat het risico dat de provincie of het rijk de regio overneemt en er een opgave wordt opgelegd vanwege het provinciale of landelijke belang (op basis van het Huis van Thorbecke). De raad heeft de mogelijkheid om het college te laten onderhandelen in de regio over andere uitgangspunten. Ook kan de raad de opdracht geven om voor Nijkerk tot bepaalde resultaten te komen in het onderhandelingsproces.

1.5 De impact op inwoners

Inwoners zien dat de gemeente en de regionale stakeholders de energietransitie een urgent onderwerp vinden en bereid zijn om samen met stakeholders naar de best mogelijke oplossingen te zoeken. Inwoners merken dat we in Regio Foodvalley keuzes maken die bijdragen aan het vergroten van het draagvlak en acceptatie van inwoners. Voor de periode tot 2030 wordt in de RES (1.0) uitgewerkt in welke zoekgebieden energie kan worden opgewekt. In de jaren die volgen krijgt de RES een steeds concretere uitwerking voor duurzame opwek op land in onze regio. Inwoners krijgen daardoor in de periode tot 2030 te maken met veranderingen (windmolens, zonnevelden, zonnepanelen, warmtebronnen, verzwaring netten) in hun directe of indirecte omgeving vanwege de energietransitie.

Financiën

- Regio Foodvalley werkt voor de jaren 2019, 2020 en 2021 met een RES-budget van €1.500.000. In 2020 en 2021 is een bedrag van €109.000 per jaar afkomstig van de regiogemeenten.
- De gemeente heeft een structureel bedrag van € 19.000,- voor het werkprogramma energie van Regio Foodvalley begroot.
- Voor de jaren 2019, 2020 en 2021 heeft het rijk een bijdrage van € 340.000,- per jaar beschikbaar gesteld ter ondersteuning en financiering van het RES-proces in Regio Foodvalley.
- De provincie Gelderland ondersteunt het proces met een procesbegeleider en een bijdrage in de kosten van de communicatieadviseur.

Communicatie

De gemeente Nijkerk heeft in het voortraject veel input voor de denkrichting binnen de RES opgehaald tijdens diverse bijeenkomsten en 'expertmeetings'. De inbreng van deze inwoners, ondernemers en vertegenwoordigers van belangenorganisaties uit onze gemeente is ingebracht in de RES. Op 15 april wordt een gezamenlijk persbericht uitgebracht door Regio Foodvalley.

In de communicatie rondom de lokale duurzaamheidsstrategie wordt ook verwezen naar de RES-stukken. Dit gebeurt in onze lokale persberichten, via social media en de gemeentelijke website. In de terugkoppeling die de gemeente via een brief en e-mails aan de inwoners, ondernemers en belangenorganisaties geeft over hoe hun inbreng een plekje in het lokale beleid heeft gekregen, wordt ook de RES betrokken.

Het regionaal programmateam wordt op de hoogte gesteld van uw besluit. Hen is gevraagd dit te betrekken bij het vervolgoverleg met de regionale stakeholders, zoals ook is vastgelegd in het Startdocument dat u heeft vastgesteld. In overleg met uw griffier worden de overige gemeenteraden uit de regio FoodValley over uw besluit geïnformeerd. U ontvangt ook nadere informatie over de besluiten in de andere gemeenteraden.

Vervolg

Na uw besluit wordt de concept-RES uiterlijk op 1 oktober namens de publieke stuurgroep gestuurd naar het Nationaal Programma RES en via hen naar PBL. In het stakeholderoverleg wordt het resultaat van de overleggen met de achterban en - in het geval van de overheden - het resultaat van de besluitvormingsprocessen gedeeld. Vervolgens bepaalt het stakeholderoverleg, binnen de kaders van het eerder door uw raad vastgestelde Startdocument, met consensus hoe de verdere uitwerking naar een RES 1.0 wordt ingezet. De gemeenteraad krijgt net als in de afgelopen maanden de mogelijkheid om het proces te volgen. Tussentijds zal de gemeenteraad worden geïnformeerd op regionale raadsinformatieavonden en via de gebruikelijke instrumenten van het college. Op basis van de aangepaste planning wordt de RES 1.0 naar verwachting in april 2021 afgerond, waarna voor 1 juli 2021 het proces van besluitvorming in colleges en raden plaatsvindt

De gemeenteraden hebben een formele rol waar het gaat om het vaststellen van de kaders van het proces (het Startdocument), de concept-RES (besluit over vervolgproces) en de definitieve RES (vaststellen). In de tussentijd is het voor het onderhandelingsproces van belang dat er voldoende ruimte en vertrouwen is voor de afstemming en onderhandeling met de stakeholders. De gemeenteraden worden op regelmatige basis actief geïnformeerd over en betrokken bij de voortgang van het proces en de gesprekken in het stakeholdersoverleg, zowel lokaal (via de raad en lokale stakeholdersbijeenkomsten) als in regionale raadsinformatiebijeenkomsten.

Bijlagen

1. Concept RES Foodvalley
2. Leeswijzer bijlagen
3. Lijst van afkortingen en begrippen
4. Beperkingenkaart Wind en Zon
5. Overzicht bestaand lokaal beleid, visies en plannen
6. Landschapstypenkaart met toelichting
7. Energiebouwstenenmatrix ('Menukaart')
8. Toelichting en kaartbeelden ruimtelijke denkrichtingen
9. Kaart met 'Voorkeursbestemmingen Zon'
10. Kaart Kernprincipe: 'Voorkeursbestemmingen Zon'
11. Kaart Kernprincipe 'Wind en zon langs infra'
12. Kaart Uitwerking Onderzoeksgebieden Wind
13. Cijfermatige onderbouwing concept-bod
14. Rapportage Netimpact
15. Kaart Regionale Schets Warmte
16. Tijdlijn regionale energie strategie FoodValley

Burgemeester en wethouders van Nijkerk,
de secretaris, de burgemeester,

RAADSBESLUIT

Nummer: 2020-037

De raad van de gemeente Nijkerk;

gelezen het collegevoorstel van 7 april 2020;

b e s l u i t :

1. op basis van de concept-RES Foodvalley het proces met de regionale stakeholders en het Rijk te vervolgen naar een RES 1.0.
2. het Rijk op te roepen om het onderzoek naar de potentie van alternatieve energiebronnen en energiedragers te versnellen en aan te geven wat de daarbij te maken keuzes voor de regio zijn.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Nijkerk d.d.28 mei 2020,

de griffier,

de voorzitter,

mevrouw A.G. VERHOEF-FRANKEN

de heer mr. drs. G.D. RENKEMA